

J. R.

Założenia nowego czechosłowackiego kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego : [recenzja artykułu J. Tolara i G. Prenosila, opublikowanego w "Revue internationale de droit comparé", 1962, nr 4]

Palestra 7/4(64), 64-66

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

skarg i wniosków, zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego w sprawie ksiązek do wpisywania skarg i wniosków w uspołecznionych placówkach handlu detalicznego i przemysłu gastronomicznego, zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytórczości w sprawie przyjmowania i rozpatrywania przez uspołecznione przedsiębiorstwa usługowe i ich zakłady skarg i wniosków oraz trybu zawiadamiania o ich załatwieniu, uchwałę Rady Ministrów w sprawie trybu zawiadamiania nadrzędnych organów administracyjnych o niezłatwieniu sprawy w terminie przepisany, pismo okólne Prezesa Rady Ministrów w sprawie skarg i wniosków, pismo okólne Prezesa Rady Ministrów w sprawie przyjmowania podań obywateli przez biura gromadzkich rad narodowych, wreszcie uchwałę Rady Ministrów w sprawie przekazania Prezesowi Rady Ministrów i ministrom niektórych uprawnień Rady Ministrów, wynikających z kodeksu postępowania administracyjnego.

Z ZAGRANICZNEJ PRASY PRAWNICZEJ

Założenia nowego czeskosłowackiego kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego

omawiają na łamach nru 4 z 1962 r. *Revue internationale de droit comparé* J. Tolar i G. Prenosil. Obie ustawy zostały uchwalone przez Zgromadzenie Narodowe CSRS w październiku 1961 r., a weszły w życie z dniem 1.I.1962 r.

Nowy kodeks karny charakteryzuje się przede wszystkim zwężeniem zakresu odpowiedzialności karnej. W myśl przepisów tego kodeksu czyn stanowiący znikome niebezpieczeństwo społeczne nie jest karalny (według dawniej obowiązującego prawa problem karalności takiego czynu pozostawiony był do decyzji prokuratora lub sądu). Wyrazem tej tendencji było skreślenie z katalogu przestępstw szeregu czynów zaliczanych dotychczas do tej kategorii oraz zmodyfikowanie wielu przepisów, w myśl których ukaraniu podlegają jedynie wypadki najcięższe opisanych w nich czynów.

Domena odpowiedzialności karnej skurczyła się także przez ustanowienie możliwości przekazania sprawy do rozpoznania miejscowym sądom ludowym, jako też przez rozszerzenie uprawnień dowódców wojskowych, którzy mogą rozpoznawać mniej niebezpieczne czyny członków sił zbrojnych i nakładać odpowiednie kary dyscyplinarne.

Prokurator oraz sąd mogą zarządzić przekazanie sprawy do rozpoznania miejscowemu sądowi ludowemu, jeżeli dojdą do wniosku, że do celów reedukacji sprawcy czynu wystarczy rozpatrzenie sprawy przez sąd ludowy i zastosowanie jednego ze środków, które może on nałożyć na winnego (ostrzeżenie, publiczna nagana, grzywna do 500 koron, środek wychowawczy do 3 miesięcy albo nakazanie zajęcia niższego stanowiska lub pracy w innym miejscu przez okres nie niższy niż 6 miesięcy). Sędziowie sądów ludowych wybierani są przez obywateli danego okręgu i wykonują te funkcje obok swojej pracy zawodowej. Rozprawy przed nimi są zawsze publiczne. Od ich orzeczeń przysługuje odwołanie do sądu obwodowego.

Kodeks zmienił obowiązujący uprzednio system kar. Obecnie system ten obejmuje: pozbawienie wolności (jeżeli nie przekracza ona 2 lat, wykonanie kary może być zawieszane), środki wychowawcze orzekane na okres od 2 do 12 miesięcy (z potrąceniem 10—15% z zarobków sprawcy i nałożeniem nań obowiązku dobrego sprawowania się i pilnego wykonywania pracy), pozbawienia tytułów honorowych i odznaczeń, pozbawienie stopni wojskowych, zakaz wykonywania określonej działalności, konfiskata mienia, grzywna, konfiskata specjalna i wydalenie z kraju. Dawny podział na kary główne i dodatkowe został porzucony. W zasadzie kary te mogą być obecnie orzekane osobno lub łącznie (jednakże niektóre z nich nie mogą być łączone; np. środek wychowawczy nie może być zastosowany jednocześnie z grzywną).

Kara śmierci została utrzymana tylko jako kara wyjątkowa.

Odpowiedzialność karna została zwięziona przez ograniczenie okresu trwania kary pozbawienia wolności do lat 15 (dawniej 25 lat).

Oto kilka dalszych istotnych zmian w przepisach prawa karnego CSRS.

Pojęcie usiłowania zostało ograniczone do czynów społecznie niebezpiecznych zmierzających bezpośrednio do dokonania przestępstwa.

Konieczność walki z recydywą spowodowała zaostrenie karalności grupy przestępców (bardzo zresztą w CSRS nielicznej), którzy mimo poprzedniego skazania wkroczyli ponownie na drogę przestępstwa. W wypadkach recydywy szczególnie niebezpiecznej (wtedy gdy dana osoba popełniła umyślnie nowe ciężkie przestępstwo lub systematycznie dokonuje umyślnie czynów, za które była już szereg razy karana) górna granica przewidzianej kary pozbawienia wolności zostaje podniesiona o 1/3. Warunkowe zwolnienie jest w takich wypadkach możliwe dopiero po odbyciu 2/3 kary, gdy tymczasem normalnie wystarcza odbycie tylko jej połowy.

Młodociani (od 15 do 18 lat) odpowiadają karnie tylko za czyny odznaczające się znamionami dużego niebezpieczeństwa społecznego (możliwość obniżenia dolnej granicy przewidzianej w ustawie kary). Kodeks przewiduje także możliwości warunkowego zwolnienia w takich wypadkach po odbyciu 1/3 orzeczonej kary.

Nowy k.p.k. daje wyraz zasadzie, że postępowanie karne może być wszczęte wyłącznie z przyczyn przewidzianych przez obowiązujące prawo i tylko w sposób przewidziany przepisami tego kodeksu. Kodeks utrzymuje zasadę przedstawiania dowodów z urzędu oraz podkreśla zasadę domniemania niewinności (podejrzany staje się winny dopiero z chwilą uprawomocnienia się skazującego go wyroku sądowego) oraz zasady: bezpośredniości i jawności, a także swobodnej oceny dowodów. Podstawową zasadą postępowania karnego CSRS jest zasada prawdy obiektywnej. Ustawa wkłada w związku z tym na organy śledcze obowiązek zbadania i oceny wszystkich dostępnych i możliwych do przeprowadzenia dowodów, wszystkich okoliczności świadczących zarówno za, jak i przeciw podejrzanemu.

Kodeks zapewnia także wzajemną współpracę organów ścigania z organizacjami społecznymi. Tendencja ta, będąca jednym z przejawów procesu pogłębiania demokracji socjalistycznej w postępowaniu karnym, służy także celom rozszerzenia jego wpływu wychowawczego oraz skuteczniejszemu przeciwdziałaniu przestępczości.

Współpraca ta polega z jednej strony na przyznaniu niektórym organizacjom społecznym prawa udziału w postępowaniu karnym (w charakterze oskarżonego czy obrońcy społecznego), a z drugiej strony na ustanowieniu możliwości zwró-

czenia się przez sąd do powyższych organizacji z żądaniem zapewnienia udziału w pracy nad reedukacją przestępców.

Rozszerzeniu uległa zasada obrony. W szczególności powiększono liczbę wypadków tzw. obrony obligatoryjnej: oskarżony powinien mieć obrońcę wtedy, gdy został aresztowany, gdy odbywa karę pozbawienia wolności lub gdy jego stan psychiczny jest przedmiotem badań lekarskich, dalej — gdy małoletni bądź pełnoletni z powodu stanu ułomności fizycznej lub umysłowej nie może zapewnić sobie należytej obrony, wreszcie gdy jest oskarżony o popełnienie przestępstwa zagrożonego karą maksymalną powyżej 5 lat pozbawienia wolności.

Zagadnieniu odpowiedzialności adwokata za szkodę

poświęcony jest artykuł O. Raísa opublikowany w styczniowo-lutowym numerze z 1963 r. czasopisma czechosłowackich adwokatów *Zprávy advokacie*. Odpowiedzialność adwokata i ewentualnie zespołu za szkodę wynikłą wskutek udzielenia nieprawidłowej porady prawnej to jedno z najbardziej spornych zagadnień w prawie CSRS. W sprawie tej nie wypowiedziało się jeszcze — jak dotychczas — orzecznictwo sądowe w CSRS.

Kodeks cywilny CSRS nie zawiera w powyższej materii żadnego szczególnego przepisu, stanowiąc jedynie w ogólnie sformułowanym § 337, że szkodę powinien wynagrodzić ten, kto umyślnie lub wskutek niedbalstwa ją wyrządził. Specjalny przepis natomiast zawiera § 7 ustawy o adwokaturze z 1961 r., w myśl którego za szkodę wyrządzoną przy udzielaniu pomocy prawnej odpowiadają solidarnie adwokat lub inny członek kolektywu, który szkodę spowodował, oraz poradnia adwokacka. W motywach do powyższego przepisu wskazuje się, że wyrazy „przy udzielaniu pomocy prawnej” odnoszą się w szczególności do wypadków szkody, jaką adwokat wyrządził przez nieprawidłową informację lub poradę albo przez swe wadliwe zastępowanie (obronę).

Adwokat — podkreśla autor — nie odpowiada wobec klienta za prawidłowość swego poglądu prawnego, a jeszcze mniej za wynik sprawy, jeżeli nie dopuścił się przy powzięciu decyzji lub przy prowadzeniu sprawy oczywistego niedbalstwa. Z taką sytuacją spotykamy się wówczas, gdy adwokat udzieli porady, która wyraźnie jest sprzeczna z zasadami prawa lub ustalonym orzecznictwem sądowym, w wyniku czego nastąpiła szkoda. W związku z tym autor wysuwa następujące postulaty:

- 1) przywiązywać większą wagę do politycznego i zawodowego kształcenia adwokatów przez stałe śledzenie i studiowanie dokumentów politycznych, nowych publikowanych przepisów prawnych, judykatury i orzecznictwa (prowadzenie na te tematy dyskusji w zespołach),
- 2) rozpatrywać starannie wszelkie szczególnie ważne lub sporne wypadki, wyszukać odpowiednie przepisy prawne, przestudiować w tym zakresie orzecznictwo i stanowisko doktryny oraz przedyskutować je w gronie zespołu; w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych — zorganizować konsultację z odpowiednimi specjalistami,
- 3) powierzyć jednemu z członków zespołu stałe prowadzenie dokumentacji w zakresie obowiązującego prawa, która służyłaby wszystkim adwokatom,
- 4) prowadzić w poradniach, w których są ku temu odpowiednie warunki, politykę specjalizowania się poszczególnych adwokatów w rozmaitych dziedzinach prawa,